

na obavezno-regrutni kolosek. Drugim rečima, oni bi da ponovo „rado Srbin ide u vojnike“! Penzionisani generali Vojske Srbije Setvan Mirković i Ninoslav Krstić, koji su u svom radnom veku zauzimali veoma visoke položaje u vojnoj hijerarhiji, pozdravili su nameru Tomislava Nikolića i njegovih naprednjaka, tvrdeći da je povratak Vojske Srbije sa profesionalnog na obavezno-regrutni sistem popune formacionih sastava Vojske Srbije – „dobra stvar“! Koliko je javnosti poznato, takav stav prema profesionalizaciji Vojske ima i najveći deo vojnopenzionerske populacije. Štaviše, baš u vreme najintenzivnije faze procesa profesionalizacije, tadašnji načelnik Generalštaba VS, general-pukovnik Miloje Miletić koji je upravo ovih dana palicu načelnika Generalštaba predao svom nasledniku Ljubiši Dikoviću, izjavio je da on lično nije bio saglasan ni sa privremenom obustavom služenja vojnog roka, ali da je, kao profesionalni vojnik obavezan da izvršava državnu politiku. Drugim rečima, profesionalizacija Vojske Srbije u Miletićevoj percepciji kolokvijalno bi se mogla nazvati – profesionalizacijom po naređenju.

Ne zna se koliko je Miletićevih istomišljenika među aktivnim oficirima i podoficirima, ali ako je suditi po nekim indikatorima, to nije zanemarljiva skupina, što nipošto nije zdravo ni za Vojsku ni za državu, jer profesionalizacija po naređenju počiva na slabim, veštačkim temeljima. Obore li naprednjaci i Tomislav Nikolić na narednim izborima demokrate i Borisa Tadića, Srbija će se, što se reforme oružanih snaga tiče, vratiti na pozicije sa kojih je startovala pre deset godina. Nažalost, ta opcija – bar tako kažu sondiranja javnog mnjenja u Srbiji – ima u najgorem slučaju jednaku šansu kao i njoj suprotna politička struja. Prema mišljenju ovdašnjih vodećih vojnih stratega, naročito onih koji su bili tvorci svih Miloševićevih „pobeda“ u ratovima devedesetih, regrutnim sistemom popune jedinica Vojska Srbije ima veću šansu da „povrati Kosovo“. Miroslav Lazanski, za koga bi se gotovo moglo reći da je državni vojni komentator, na pitanje šta očekuje od novoustoličenog načelnika Generalštaba odgovara: „Očekujem da stavi Kosovo pod jurisdikciju Srbije“! To se ne može bez da ponovo progovori oružje, a oružje, opet, brže progovara ako ponovo „rado Srbin ide u vojnike“!

Dugovi i demokratija

PIŠE: VLADIMIR GLIGOROV

Demokratija ne mora da bude legitimna, čak i ako izražava volju naroda. Nije neophodno biti liberal, klasični, što bi se reklo konzervativni, ili novi, dakle neoliberal, a ni američki, znači neka vrsta razblaženog socijaldemokrate. Nije potrebno ni pozivati se na klasičnu grčku političku misao, jer su to znali i zagovornici narodne demokratije, boljševici, staljinisti i, uopšte, lenjinisti. Svima je bilo i jeste jasno da su privatna svojina i ljudska prava, njihovo poštovanje ili ne, ono što razdvaja legitimne od nelegitimnih vladavina. Narodne demokrate i razne vrste nacionalista i patrioti se razlikuju od liberala, konzervativaca i socijaldemokrata upravo po tome što, shvatajući šta je legitimno a šta nije, odbacuju legitimnost kao ograničenje volji naroda i njihovih vođa ili demagoga. Neki povlače razliku između populista i demokrata, koja se u osnovi zasniva na istoj toj razlici u shvatanju važnosti legitimne vladavine.

Lenjin je, mislim u „Državi i revoluciji“, ali možda i negde drugde, sada nije važno tražiti tačnu referencu, to izrazio jednostavno – demokratija je dobra, ako je naša. Dakle, ako je sredstvo ostvarenja revolucionarnih, pogotovo nelegitimnih ciljeva i to trajno, dakle ne tek od izbora do izbora. Ili, drukčije rečeno, sve dok ne promenimo svojinske odnose, manje ili više nelegitimno. Tako posmatrano, legitimna demokratija ne mora da bude privlačna onima koji bi da ostvare, kako se to kaže, više ciljeve, koji su neretko zapravo niski ili veoma niski. Kao što nelegitimna demokratija može, za šta je izuzetno dobar primer podrška koju je dobila ustanička demokratija, kako je beogradska intelektualna elita zvala plebiscitarnu podršku usponu Slobodana Miloševića i kasnije svih heroja i viteza kojima su interesi naroda bili važniji od čistih, odnosno prljavih ruku. Od kog je značaja poštovanje privatne svojine i ljudskih prava postaje sasvim jasno kada nacionalni i državni interesi, kako se oni inkantiraju, zahtevaju humana presljevanja i etnička razgraničenja, koja neprijatelji nazivaju etničkim čišćenjem.

To su ekstremni primeri, ali ekstremizam nije ni beznačajan niti zaboravljen u Evropi. Tako da je legitimnost vlasti isto toliko značajna kao i njena demokratskičnost. Uzmimo jedan primer koji je izazvao i još uvek izaziva komentare i dalekosežna zaključivanja o prirodu političkih odnosa u Evropskoj uniji - neodržani referendum u Grčkoj. Može li demokratska država da odluči referendumom da ne vraća dugove, domaćim i pogotovo stranim kreditorima? Odgovor je nesumnjivo pozitivan: demokratski postupak, referendum, na primer, nesumnjivo postoji. Pitanje je da li je tako doneta odluka legitimna? Ponekad se odgovara naizgled retoričkim pitanjem: da li postoji demokratskiji način odlučivanja od referenduma? Odgovor je, međutim, pozitivan. Recimo, odlučivanje jednoglasnošću. Dakle, da bi narod doneo odluku da

bilo kome, jednoj osobi recimo, oduzme imovinu ili ograniči prava, potrebna je saglasnost te osobe, što će reći da se cilj postiže - ali ne oduzimanjem i ograničavanjem. Naravno, neki prostor prinude mora da postoji, ali ona mora da bude legitimna, a ne tek u interesu većine, pa čak i velike većine, i ne mora tek da bude zasnovana na glasovima većine, koliko god da je velika.

Na primer, domaćinstva i privrednici obično ne smatraju inflatorni porez legitimnim. Zato što je to umanjenje dohotka, a da se za to ne traži saglasnost. Naravno, u toj stvari jedni dobijaju, a drugi gube, usled čega je moguća čak demokratska podrška vladi koja prihoduje inflacijom. No, kada se odlučuje o osnovnim ustanovama države, legitimnim se obično smatra postojanje nezavisne centralne banke

„Stanje Nemačke“

Smeđa močvara

PIŠE: LIDIJA KLASIĆ

(Specijalno za Povelju iz Berlina)

Naš prijatelj - autor dokumentarnih filmova s mnogim nagradama, u Njemačkoj od sedamdesetih - već godinama u istočne dijelove Berlina ili još dalje, na područje nekadašnjeg DDR odlazi samo ako mora i isključivo vlastitim autom, nikad javnim prevozom. Jer, rođen je u Teheranu i to se vidi na njegovom licu. Mislili smo da pretjeruje u svom strahu od neonacista, sve dok prije nekoliko tjedana javnost nije zaprepasila vijest o terorističkoj čeliji iz Cvikaua (Zwickau) i njihovih najmanje deset umorstava.

Ovog smo ljeta slučajno jedne nedjelje obišli grad u kojem je rođen Robert Šuman i pili kavu na glavnom trgu. Starinske kuće divno obnovljene, pješačka zona puna dućana masovnih trgovinskih lanaca, u kavani mladi ljudi i onaj jedva čujni žamor koji uvijek iznova zbuni glasne došljake s Balkana, ljubazni konobar... Cvikau djeluje kao i svaki drugi grad srednje veličine u nekadašnjem DDR gdje, barem u centru, danas ništa nije manje zalizano nego u zapadnoj njemačkoj provinciji, iako se u zraku osjeća nešto na neobjašnjiv, riječima neopisiv način drugačije, kao da nad nekadašnjim DDR još leži tanka koprena bivšeg života. Mnogi baš u tome traže objašnjenje za neshvatljivu činjenicu da je troje neonacista, na čiji račun uz ubojstva idu i dva bombaška napada te niz

pljačkaških prepada na banke, više od deset godina moglo mirno živjeti u ilegali.

Beate Cšepe (Beate Zschaepe), 36, Uve Benhart (Uwe Boehnhardt) 38 i Uve Mundlos (Uwe Mundlos) 38 su odrasli u istoj četvrti u Jeni, naselju montažnih novogradnji, na rubu tog sveučilišnog grada dijelom završenih tek nakon 1989, i pada Zida. Bivše istočne četvrti Berlina, poput Prenslauer Berga ili Fridrihshajna su danas do te mjere „in“ i skupocjene da je njihovo nekadašnje dedeerovsko stanovništvo uzmaklo pred mladim japijevskim obiteljima koji svoju četvrt ne mjere s Hamburgom ili Minhenom nego s Njujorkom. Ali što dalje na istok, to su stanovi jeftiniji, praznih ima sve više, a stanovništvo u sve većoj mjeri frustrirano, bez posla, ljudi koje je ujedinjenje ostavilo na pola puta. Ili su se morali „preorjentirati“ - neki to zovu integracijom, a postoji i riječ „Vendehals“, onaj koji je okrenuo vrat, prelivoda. Dojučerašnji partijski sekretari i nekadašnji moćni oficiri tajne službe Stazi postali su ili otišli u preranu mirovinu, ili postali makleri za nekretnine i zastupnici osiguravajućih društava (dakle nastavili obilaženje stanova), vlasnici auto-kuća, poslovni ljudi s nejasnim početnim kapitalom... I prelivode i gubitnici ujedinjenja, tragični likovi bez posla i šanse, su svojoj djeci teško mogli služiti kao uzor, na rubovima istočnonjemačkih gradova su frustrirani stanovnici podizali ne manje frustriranu djecu. Kad su ukinute dedeerovske omladinske i sportske organizacije, djeca koja su mogla provoditi sate pred televizorom ili se pridružiti Skinheadsima, jedinima koji su u tim neutješnim četvrtima još prakticirali neku vrstu drugarstva. Odande do neonacističkih grupa više nije bilo daleko za „omladinu koju

koja ima zadatak da ne dozvoli upotrebu inflacije kao sredstva oporezivanja. To je isto kao i sa sudstvom, dakle sa ustanovom koja bi trebalo da se stara, između ostalog, o zaštiti ljudskih prava, a svakako prava svojine i svega šta se na tom pravu zasniva. Tako, na primer, ne bi bilo u neskladu sa legitimnošću demokratskog načina odlučivanja da se neka odluka doneta na referendumu podvrgne sudskoj proveri. Većina, čak veoma velika većina, može da smatra da je smrtna kazna pravedna i korisna, ali to ne mora da bude i presuda do koje bi došao nepristrasan i samostalan sud. Ili, da uzmem primer o kojem se poveremeno raspravlja u srpskoj patriotskoj štampi: mogu svi da misle da je na mestu telesno, ali kako se obrazlaže pedagoški kažnjavanje dece, dok nepristrasan i nezavisan

nitko nije želio“, kako Frankfurter algemajne cajtung, citira pisca Klauza Šlezingera:

„Tko je na Zapadu želio važiti za bijesnog mladog revolucionara, morao je biti ljevičar; u DDR su komunisti bili na vlasti, najveća moguća provokacije ja dakle bilo biti protiv antifašista. Nije svaki mladi čovjek koji je nacrtao kukasti križ, odmah bio neonacist... tko je još godinu dana ranije bio hapšen, jer je vikao da treba srušiti Zid, mogao je pomisliti da su prihvatljive i sve druge parole ekstremne desnice ...“

U svakom je slučaju u nekadašnjoj „antifašističkoj državi radnika i seljaka“ morala postojati velika naivnost i neupućenost u stvar neonacizma, jer kako inače objasniti da je policija u Jeni tamošnjem NPD-funkcioneru mirno izdala automobilske tablice s brojem J-AH 41 - „Da za Adolfa Hitlera 41“, ili da je grob Rudolfa Hesa u mjestu Vunzidel postao neonacističko hodočastište s masovnim okupljanjem na dan smrti Hitlerovog zamjenika, na čijem grobu piše

„Usudio sam se“ i kojeg NPD stilizira kao mirotvorca, ili da je nacistički bend „Gigi i smeđi gradski svirači“ još 2010, izvodio pjesmu s naslovom „Doner-ubojstva“, u kojoj se spominje devet ubojstava i „volju za ubijanjem koja još nije prošla, pitanje je samo kada i na kojem mjestu će mrtav ležati sljedeći...“. (Svatko tko dolazi iz Hrvatske se i nehotice mora sjetiti svakogodišnjih misa za Pavelića u jednoj zagrebačkoj crkvi ili pjevača Tompsona).

Zaista je pravo čudo da više od 130 V-ljudi, krtica koje policija i tajne službe svih boja drže infiltrirane - i dobro plaćene - u cijelom miljeu neonacističke scene, nisu „shvatili“ poruku i sadržaj te pjesmice te ga

sud ne mora sa tim da se složi. To što svi misle, ne mora da znači da je legitimno tući decu.

Isto se može reći i za demokratsku odluku da se ne vraćaju strani dugovi. Ovo je dodatno zanimljivo zbog toga što zapravo osvjetljava odakle dolazi ta podrška demokratskim odlukama na štetu stranaca. Kontrasta radi, mnogi bi se, računam, složili da nije legitimno demokratski odlučiti da se iz zemlje proteraju pripadnici stranih etničkih grupa ili stranih vera. Nije dovoljno da ti stranci imaju pravo glasa, recimo, pa da ostanu u manjini, već je jasno, ili bi trebalo da bude, da se takva odluka ne može doneti demokratski ili na bilo koji drugi način. Mnogi koji podržavaju referendum o tome da li je potrebno vraćati strane dugove ne bi se složili da je legitimno proterivati

eventualno povezali s ubojstvima osmoro Nijemca turske nacionalnosti, i jednog Grka, uglavnom vlasnika malih zalogajnica u kojima se prodavao „turski hamburger“, sendvič s mesom pečenim na okomitom štapu, doner.

Pravi skandal zato nije što se to uopće dogodilo nego da su ubojstva, počinjena između 2000, i 2006, prava smaknuća, s metkom u glavu nakon čega su neonacisti svoje žrtve fotografirali i munjevito nestajali s mjesta zločina, poslije brze i površne istrage pripisivana obračunu među samim strancima, „Doner-mafiji“. Tek kada su dvojica iz „terorističke ćelije Cvikau“ digla u zrak kuću u kojoj su stanovali i u svojoj kamp-prikolici počinila samoubojstvo, nakon čega se treća, njihova zajednička prijateljica, predala policiji - i sada se brani šutnjom - tek kad je u ruševinama nađen pištolj kojim su likvidacije počinjene - i uz njega službeno oružje policajke koju je trojka prije nekoliko mjeseci jednako brutalno smaknula - klupko se počelo odmotavati. U spomenutoj pjesmotvorini, u činjenici da je jedan iz trojke još u devedestima na prelazu preko autoputa izvjesio lutku s Davidovom zvijezdom i maketama bombi, u prodaji igre „Pogomly“ koju je trojka, po ugledu na Monopoly, kreirala s nacionalsocijalističkim simbolima, koncentracionim logorima i likovima Hitlera, u paroli „Kobasice umjesto donera“ jednog od najvećih lokalnih neonacističkih udruženja - istražitelji nisu našli ništa što bi povezali, pa je istraga o trojci koja je bila sumnjiva još u devedestim, godine 2003, kao zastarjela, stavljena ad acta. Tek je ovih dana otpušten autoritarni šef službe za zaštitu ustavnog poretka pokrajine Tiringija - iako je „posjetioce dočekivao držeći na stolu bosa noge, na

strane ljude. Ali, neki ipak misle da je jedno klasni interes, posebno prekogranični, a sasvim nešto drugo nacionalni ili etnički. Tu ima onih koji bi da obeprave sve što je strano, kao što ima onih koji bi da poštuju ljudska, ali ne i prava pojedinih, pogotovo stranih, klasa ili obratno.

Ustvari, nije legitimno doneti demokratsku odluku da se ne poštuje svojina stranaca. To što će se izneti niz kvalifikativa na račun, na primer, stranih kreditora ili banaka i uopšte kapitalista, neće pojačati argument da je legitimno naprosto odlučiti u skupštini, na ulici ili na referendumu da se njihova privatna sopstvenost ne poštuje. To je, dakle, jedno ograničenje demokratskog odlučivanja, koje je samo primer za opštiji problem legitimnosti demokratskih odluka.

Naravno da oni koji kritikuju nedemokraciju Evropske unije na primeru neslaganja sa održavanjem referendumu u Grčkoj to znaju, što se vidi po tome što prigovaraju nelegitimnost izborima nepartijskih ličnosti za predsednike vlada u Grčkoj i Italiji. Takvih je primera, međutim, bilo i ranije u vreme ove krize, recimo u Češkoj i Mađarskoj, a, naravno, tehničke vlade nisu ništa nepoznato u demokratijama. No, ovi se najnoviji primeri vide kao dokaz o nametanju volje stranih vlada ili briselskih birokrata suverenim državama. Ovo je dvostruko pogrešno.

Najpre, suverenost nije prevashodno pravo, već obećanje odgovornosti. Poređenja radi, kada se kaže da je neka osoba suverena u političkom ili finansijskom smislu, time se kaže da je spremna i sposobna da preuzme odgovornost za svoje postupke.

proglašenje grada Vajmara za kulturnu prijestolnicu Evrope došao kostimiran kao general Ludendorf, sudionik Hitlerovog puča iz 1923, najmanje 130. 000 eura državnog novca doznačio firmi vođenoj pod lažnim imenom, iz koje je plaćao svoje „krtice“ među neonacistima...“, piše Frankfurter algemajne. U međuvremenu se otkrilo da su tajne službe cvikauskoj trojci dale čak i novac za nabavku novih pasoša „nadajući se da će tako otkriti pod kojim se lažnim imenima skrivaju“. No, posao je propao, a trojka svoj ilegalni život umjesto u inozemstvu mirno provodila u pokrajini Saskoj. Povremeno su pljačkali i banke - najmanje sedam, s plijenom od najmanje 400.000 eura - ali ni to policija nije uspjela otkriti.

Tek kada se trojka, zapravo, razotkrila sama, javnost se zaprepastila - i prenela. Zadnjih je tjedana u mnogim gradovima na stotine ljudi demonstriralo za toleranciju i suživot sa strancima, najpoznatiji pop-pjevači su to podržali ogromnim koncertom na otvorenom u Jeni, policija svakodnevno pronalazi i hapsi navodne saučesnike, političari se javljaju za riječ...

Bundestag je na posebnoj sjednici odao počast žrtvama i ispričao se obiteljima, kancelarka Merkel je nedvosmisleno i bez ikakvog izgovora osudila ubojstva i obećala potpuno raščišćavanje, zbog čega je turska štampa, inače uvijek spremna na burne reakcije i kritiku odnosa prema strancima u Njemačkoj, o događajima izvještavala suzdržano; premijer Erdogan je posjetio jednu od obitelji ubijenog prodavača done- ra, Služba za zaštitu ustavnog poretka (BfV) je priznala „sponzoriranje“ neonacista, „ u svrhu otkrivanja“, a njihov šef, Hajnc From da „sada otkrivene počinioc

nismo razumjeli, podcijenili smo dimenziju njihove mržnje i njihovu zločinačku energiju...“; političari opozicije se uzbuđuju i kritiziraju „vladinu ignoranciju prema desnom ekstremizmu“ (Klaudija Rot, Zele- ni), ili „ neprihvatljivo kriminaliziranje i progonanje antifašiste od strane BfV koji je slijep na desno oko“ (Ditmar Barš, Lijeva stranka).

Predsjedavajući parlamentarnog Odbora za tajne službe, Operman, CDU, čak ne isključuje „da će doći do problema oko BfV, jer su tajne službe o pozadini ubojstava možda znale više nego što je sada poznato“. Konzervativni ministar unutrašnjih poslova je prije nekoliko dana, prvi puta nakon 2006, otvorio poseban odjel u kojem će se 230 policajaca, pripadnika tajne službe i vojnih stručnjaka baviti otkrivanjem desnog ekstremizma (po ugledu na isti takav koji već dugo djeluje u borbi protiv islamističkog terorizma), opet oživljava ideja o zabrani NPD, prije nekoliko godina odbačena od Ustavnog suda upravo zbog nejasne situacije s „krticama“...

Cijela tema doduše, polako s prve odlazi na unutrašnje stranice novina, ali treba se nadati da će „ uloga tajnih službi i njihovo aktivno odvracanje pogleda“ zaista biti rasvijetljeni do kraja, jer samo to može omogućiti stvarno razumjevanju onoga što se dogodilo.

„Samo potpuno shvaćanje sadašnjosti može onemogućiti huškanje ljudi na mržnju i ratove“, citira Vilhelm Hajtmajer, profesor sociologije na sveučilištu Bilefeld, njemačkog pjesnika židovske vjere, Hajnriha Hajnea. Tekstom „Stanje Francuske“ je Hajne, koji je živio u Parizu, pokušavao pomiriti vjekovne neprijatelje s

Isto važi i za države: suverena je ona država koja je spremna i sposobna da izvršava svoje obaveze, pre svega prema drugim državama, ali i prema svojim građanima. Sistem suverenih država je sistem odgovornosti, bilo da se zasniva na zajedničkim vrednostima, na ravnoteži sile, ili na pravu. Tako posmatrano, nije dokaz suverenosti neispunjavanje ugovornih obaveza, već upravo suprotno, poverenje sa kojim se može očekivati da će neka država svoje obaveze ispuniti. U demokratiji su suvereni glasači, što znači da je reč o njihovoj spremnosti i sposobnosti da poštuju preuzete obaveze. To, naravno, podrazumeva da se o toj obavezi razmišlja kad se obaveze preuzimaju, jer će sutra na vlasti biti neke druge partije, a u daljoj budućnosti će obaveze ispunjavati generacije koje danas nisu tu

da učestvuju u odlučivanju. Tako da je ta doslednost u ispunjavanju obaveza test legitimnosti demokratije.

Tako posmatrano, tehničke vlade su odgovor političkih partija i njihovih glasača na potrebu da se zemlja ponaša kao suverena članica Evropske unije i da je spremna da poštuje preuzete obaveze. To je rešenje slično onom prenošenju prava odlučivanja o monetarnoj politici na nezavisnu centralnu banku, jedino što je reč o privremenom, a ne trajnom rešenju. Nešto slično već postoji na nivou Evropske unije, čija tela imaju pre svega administrativnu, a ne političku vlast. Ovo je takođe zamišljeno kao privremeno rešenje, jer se teži punoj demokratizaciji, samo što se taj proces odužio i nije izvesno da će se zaista u punoj meri

dvije strane Rajne iako se ovdje i danas radije citira jedan drugi njegov - proročanski-stih: „ako usred noći pomislim na Njemačku, odmah dobijem besanicu“.

Za studiju „Stanje Njemačke“ koju je Hajtmajer prošlog tjedna predstavio u Berlinu je više od 40 znanstvenika u deset godina ispitalo 23.000 ljudi, objavljujući svakogodišnje izvještaje koji dojmljivo pokazuju rast liberalizma i tolerancije u mnogim područjima: seksizam i negativan stav prema homoseksualcima, prema ljudima ometenim u razvoju ili invalidima su tokom zadnjeg desetljeća znatno opali - ali u godini 2011, 37 posto ispitanih vjeruje da u društvu postoje socijalne grupe „koje su korisnije od drugih“, 30 posto da Njemačka „sebi ne može priuštiti one koji nisu korisni“, drugim riječima, nezaposlene, tražioce azila... Gotovo polovica ispitanih misli da „u Njemačkoj živi previše stranaca“, a svaki peti da „muslimanima treba zabraniti useljavanje...“

Za Hajtmajerov zaključak kako dosad tolerantno njemačko građanstvo postaje sve sirovije, da srednji i viši slojevi sve otvorenije odbacuju solidarnost s nižim klasama, preuzimajući mentalitet laktašenja, možda i nije trebala dugoročna empirijska studija nego samo pogled na ekonomiju, da ne kažemo, na današnji realni kapitalizam.

Ali ništa manje opasno nije ni uvjerenje da je neonacizam regionalna pojava, čak možda samo specijalitet bivše DDR i tamošnjih gubitnika ujedinjenja. Kwart novogradnji u Jeni, u kojem je odrasla neonacistička trojka već davno nije ozloglašeno nego poželjno mjesto stanovanja za studente i mlade obitelji, praznih stanova je manje od 1 posto, stanovnici glasaju

za SPD i Lijevu stranku, čija je zastupnica u lokalnom parlamentu filozofkinja koja je promovirala na Platonu; u Cvikau je stopa nezaposlenosti ispod osam posto, tamo gdje je ranije sastavljan plastični DDR-autoTrabant, Folksvagen zapošljava više od 6000 ljudi, novootvorene firme su učenicima u privredi nudile više mjesta nego što je bilo zainteresiranih...

Izjednačavanje neonacizma s istokom je dio one iste političko-policijske romantike po kojoj su od desnog ekstremizma opasniji lijeva anarho-scena ili islamiistički terorizam. Trojka je svoje žrtve likvidirala u Rostoku, ali i u Minhenu, Hamburgu i Nirnbergu, što ne bi bilo moguće bez pomoći neonacista sa zapada zemlje. Mnoga zlodjela iz kategorije mržnje prema strancima - poput paleža kuće u zapadnoj pokrajini Sar, pri čemu je poginulo devet građana turskog porijekla, su još nerazjašnjena.

„Ali sirovo građanstvo se u svom samozadovoljstvu ne da smetati, ideja o dostojanstvu svakog pojedinca i jednakoj vrijednosti svake grupe, kao osnova svakog humanog društva, više nije nedodirljiva“, upozorava Hajtmajer, po kome, socijalni mir postaje sve ugroženiji jer nervoza u ovdašnjem društvu blagostanja raste.

U obični život se uvukao pojam s burze - volatilitet - variranje, kolebanje, osciliranje i, možda ta riječ zaista najbolje ocrtava trenutnu njemačku svakodnevicu, uključujući i desni radikalizam. Ili, kako kaže profesor Hajtmajer, „ništa više nije sigurno, ništa nije nemoguće“. A najkasnije kod te rečenice, svatko tko dolazi s prostora bivše južnoslavenske države može samo duboko uzdahnuti.

i okončati sa potpunom demokratizacijom zajedničkog političkog sistema. No, u slučaju Grčke i Italije je reč o tome da su partije i javnost prihvatile da se obaveze moraju ispunjavati i ovlatile osobe za koje se smatra da su tehnički najsposobije da utvrde način na koji je to najbolje obaviti. Potom će se naravno ići na izbore.

Osim toga, nije u neskladu sa demokratskim načinom odlučivanja da se neke veoma značajne odluke, posebno one koje bi mogle da predstavljaju promenu volje naroda, ne donose na brzinu. Mogu da postoje legitimni razlozi da glasači kažu da su jednu obavezu preuzeli, ali sada bi da tu odluku promene i se te obaveze odreknu. Da bi takva revolucionarna odluka bila legitimna, potrebno je, između ostalog, i da se ona donese u miru i posle valjane javne rasprave i detaljnog razmatranja posledica. Nije besmisleno za jedno vreme depolitizovati staranje za javne poslove, ali ne i napustiti demokratski sistem i način odlučivanja. Nije reč o tome da se vlast na određeno vreme poveri diktatoru, jer demokratske ustanove i dalje zadržavaju sve svoje moći i odgovornosti, već da se izbori održe u stabilnijoj atmosferi. Koliko će vremena javnost u Grčkoj i Italiji dati same sebi pre nego što zatraže da se na izborima odluči o tome šta im je činiti, ostaje da se vidi. No, oslanjanje na tehničku vladu u međuvremenu nije ni nedemokratski, a ni nelegitimno.

Nije, naravno, netačno reći da demokratski način odlučivanja ima značajnu moć legitimisanja vlasti i upravljanja javnim poslovima. Primera radi, predlog da se u Grčkoj održi referendum nije imao za cilj da se donese odluka da se prestane sa izvršavanjem preuzetih obaveza prema stranim poveriocima, već upravo suprotno da se tim demokratskim načinom odlučivanja legitimnost politike vraćanja dugova pojača. Strani poverioci nisu bili spremni da preuzmu rizik da referendum ne uspe,

a domaća politika je bila protiv toga, jer je postojala bojazan da bi vladajuća stranka tako ostala na vlasti, dok je bilo jasno da bi na prevremenim izborima veoma rđavo prošla. Tako da je izabran postupak kojim će se legitimnost političkim odlukama pribaviti naknadno, na sledećim izborima. Strani se poverioci nadaju da tada njihova potraživanja više neće biti na izbornoj proveri, ali to nije uopšte sigurno. Uostalom, jasno je praktično svima da je reč samo o tome koliki će biti gubici stranih kreditora, niko nema iluziju da će naplatiti sva potraživanja.

Sa sličnim problemom potrebe za demokratskom legitimnošću se suočava i sama Evropska unija. Sasvim je jasno da nije lako naterati poreske obveznike da finansiraju obaveze u čijem nastanku nisu učestvovali. Oporezivanje kad nema predstavništva nije legitiman način formiranja i poštovanja javnih obaveza. Da postoji evropski poreski obveznik, Evropska bi se unija suočavala sa problemom sličnim onome u Sjedinjenim Državama Amerike: potrebni su izbori da bi se odlučilo koliki se troškovi i na koji način ih žele prihvatiti. Za razliku od zemalja članica, dugovi u Evropskoj uniji su praktično u celini evropski, čak u većoj meri nego u Americi. Ovo zato što je bilans plaćanja Evropske unije i same euro zone praktično trajno u ravnoteži, tako da nema dugova Kini i zemljama izvoznicama nafte. Zbog toga, demokratska odluka na nivou Evropske unije ili euro zone bi vodila restrukturiranju obaveza dužnika prema poveriocima, ali bi ukupni efekti bili ravni nuli. Budući da Evropska unija i posebna euro zona nisu dovoljno demokratizovane, ovakvu je odluke veoma teško doneti. Pojavljuje se spor oko naših i stranih para i to delegitimiše i odluke na nivou Evropske unije i one na nivoima država članica.

Ovo je suprotno duhu ujedinjene Evrope. Smisao je da ona nema ni spoljašnje niti unutrašnje neprijatelje. Demokratizacija zajedničkog odlučivanja je način da se taj duh institucionalizuje. Do toga je, međutim, tek potrebno doći. Inače će biti veoma mnogo nenaplativih dugova kojih će glasači hteti da se odreknu na demokratski način.